

MARINA SZTYEPNOVA

Szegény Antoanettocska

Még be sem fejezte az iskolát, de a légszomjjal küzdő, zsúfolt villamosokon, melyek tömve voltak, akár a bevásárlószatyrok, már asszonyságnak szólították. Asszonyság, adja már tovább a pénzt a jegyre! És a mondat közepén zavartan elhallgattak, amikor észrevették a barna iskolai egyenruhát, hónaljában fehér, félkör alakú izzadságfolttal, a csíkos térdharisnyát, az összekarmolt, kövér térdkalácsot. Nahát, micsoda egy tehén! Bocsánat, kislány. Ugyan, semmi baj.

Volt idő, amikor a szegény Antoanettocska titokban csak sírdogált a hatalmas, régi lakás penészedő sarkaiban, s miután hatástalannak bizonyult a koplalás, gyűlölettel csipkedte a hasán a hájredőket, és még elalvás előtt is szánni való, gyerekes elkeseredéssel kérlelte a homályos, mesebeli szenteket, hogy könyörüljenek rajta, és – kivételképpen – ugyan tegyenek már akár egyetlen, apró kis csodát. Reggel azonban a szívtelen tükör ismét pontosan ugyanazt a zsírosan fénylő, dudoros homlokot, ugyanazokat a szemeket, ugyanazt a kese szemöldököt mutatta.

Sőt egyszer az is megtörtént, az elviselhetetlen serdülőkor egyik kétségbeesett pillanatában, hogy Antoanettocska egy egész dobozzal beszedett a nagymama vérnyomáscsökkentő tablettájából, de aztán ő maga ijedt meg elsőként, és sokáig nyelte a fürdőszobában a hiper-mangános meleg vizet, fulladozva köhögte fel a WC hörgő lefolyójába a félig felolvadt sárga ostyadarabokat, de még a könnyeitől vakon is érzékelte a szeme sarkából, milyen csodálatos, szövevényes lila gomolygást bocsátanak ki magukból a literes üvegben a kálium permanganát nulla négy még fel nem oldódott kristályai.

Így aztán senki nem is tudott meg semmit erről az ostoba, zátonyra futott és az idő homokjába süllyedt esetről. És soha senki nem is fog megtudni semmit. Antoanettocska fölfogta ezt, ahogy felpuffadva, öklendezve, ijedten szorította mindkét kezével remegő, megnémuló torkát. Meg kell tanulni élni, alkalmazkodni. Azt hiszed, másoknak könnyű? Mindenkinek nehéz manapság. Nekem is. Neked is. És a nagymamának, neki talán feltárult a mennyei királyság? Különben is, az élet nem lakodalmas út¹ – magyarázta a mama esténként, türelmetlenül ráncigálva le a fejről ősrégi, tüskés, rózsaszín hajcsavaróit, és nehezen érthető, kásás hangon idézte a számára ismeretlen Paszternakot. És ettől a senki által fel nem ismert, kiragadott, árva idézettől, attól a kopogó, tompa zajtól, ahogy a feleslegessé vált műanyag sünöcskék a rég elhordott és kíméletlenül kihajított cipők kartondobozában landoltak, és a fedő alatt sóváran veszteglő sült krumpli szagától valahogy különösen szomorú lett minden.

Végül a mama, állát erősen megfeszítve, gyorsan kifestette a száját a tükör előtt, és meglepetten vont a föl kerek, barna szemöldökét – mintha nem értené, hogy neki, aki olyan friss, mint a gyenge fagytól épphogy csak megütött káposztafej, neki, az ennivalóan nevetős nőnek,

¹ Borisz Paszternak Hamlet c. versének utolsó sora Illyés Gyula fordításában (A ford.).

hogyan lett ilyen mogorva és – legyünk őszinték – abszolút, de egyszerűen *ab-szo-lút* visszasztító lánya.

Vajon kire ütöttél? – csodálkozott ilyenkor fennhangon a tükör, teljes pompájában, ünneppélyesen, ragyogóan, akár egy díszszázad – vörös ruha, rózsaszín körmök, lila ajkak –, erősen beillatosítva a metszett üvegű, üde *Krasznaja Moszkvával* –, és az ajtó megkönnyebbülten becsapódott. Szegény Antoanettocska szokás szerint fellélegzett, és magához ragadva a hűtőből egy karika barna krakkói kolbászt, a foteljéhez kullogott.

Talán minden másképp is alakulhatott volna, és Antoanettocska akár sikeresen meg is menekülhetett volna, ha egész valójával az alagút nedves falához simul, és hagyja, hogy dübörögve és izzó szikrákat hullatva a sors elszáguldhasson mellette – el, tovább, a pusztaságba, az ismeretlenbe, a sápadt hajnali ködbe. Elvégre őbenne is ugyanaz a szégyentelenül egészséges vér folyt, mint szégyentelenül egészséges mamájában, akinek még mind a mai napig füttyentettek az ablak alól az elnyúlhatetlen szürke sapkát viselő, tisztas munkásemberek, kissé felduzzadt és szederjes arccal, festői – egészen a szemükig érő – borostával, akár a komor októberi padlizsánok.

És Antoanettocska mamája káprázatos, fiatalos hangon kiáltott ki a redőny mögül: „Jövök! Jövök, aranyom!” – és nyugtalan ujjakkal ellenőrizte az erősen csikorgó kapronharisnyát a lábikráján (a saroknál megint fölfutott, de hát mit tudok csinálni!) – és a munkásemberek újra füttyültek, fenyegetően, lelkesen, követelőzően, mintha a szláv mítoszok helyi eresztésű, lakótelepi fülemüle-zsiványai lettek volna, és a mama egy pillanatra visszaverődve a tükörben, elszántan, felszabadultan repült el erre a füttyre, diadalittasan, ünneppélyesen, selymesen, akár a malátára és sörre igyekvő nabokovi torkos szender vagy egy másik fajta, ritka éjeli pillangó.

Minden máshogy lett volna, ha nincs az az óriási, poros fotel, melybe Antoanettocska fokozatosan süppedt egyre mélyebbre és mélyebbre, leverten és kábán, torz, koravén térdecskéin a soron következő elnyűtt könyvtári kötettel. Míg csak le nem ért egészen a legaljára.

Szegény Antoanettocska maga sem vette észre, hogy a valódi, eleven élet fénye és melege mikor szűnt meg áthatolni az általa olvasott könyvek sűrű, félig áttetsző közegén. De mi köze is volt Antoanettocskának a valódi, eleven élethez? Lassan, nyugodtan, magányosan és némán lebegett az alkonyiszürke irodalmi illúziók tápláló húslevesében, néha – egy idegen hang harsanására: *Ánya, vidd le a szemetet! Antonova, gyere a táblához! Anita Boriszovna, jöjjön az igazgatóhoz!* – nagy nehezen fölemelkedett a gyűlölt felszínre, ahol senki, de senki nem tudta, hogy szegény Antoanettocska testének rettentő húspáncélja alatt, a düllelt halszemek mögött – ahogy megígérték neki – virágoskert van, és az alkony leszáll és kitérülnek a palota kapui.

Soha senki nem akart barátkozni vele. Nem mintha a többi játszó gyerek között ne akadtak volna olyanok... Szóval, erről abszolút nem tehettek se az undok békák, se az üres hólyagok. Szegény Antoanettocska egyszerűen képtelen volt elevennek mutatkozni. A törékeny homokozólapát zajosan roppant össze Antoanettocska súlyos, gyengéd mancsai között – vöröses cukorszerű zúzalék lett belőle, akár a túlérlett krasznodari paradicsom –, és ugyanilyen vörös, dobhártyarepszítő bőgéssel telt meg a szomszéd kislányok tüdeje is, a bokkrétákra és felhőkre hasonlító fodros kis babáké.

A kétségbeesett gyermeki kiáltásokra odaszaladtak az ijedten sopánkodó mamácskák, fejükkel egy pillanatra fenyegetően elsötétítették a sugárzó napot, és egy perc múlva szegény

Antoanettocska már teljesen egyedül üldögélt a homokozó fából készült, elárvult peremén, a félig eltaposott homoksütemények és a remegő levegőben szállongó ragadós nyárpihék között. Hogyhogy a maga Anyecskája folyton-folyvást egyedül van? A gyerekek meg kell nyilvánulnia a közösségben. Aztán meg, tudja... Anya, ne állj itt, mint a faszent! Menj a kislányokhoz – nem látod, hogy a felnőttek beszélgetnek?!

Az iskolában szegény Antoanettocska az iszonyatos mennyiségben kivégzett és félig megemésztett könyv ellenére is rosszul tanult – örökké álmos volt, fáradt és kedvetlen, bőrét égő, betegesen vörös foltok borították. Olyan semmilyen, se hús se hal. Igyekeztek minél ritkábban kihívni felelni – ilyenkor hurutos, lassú sóhajtással állt föl, mogorván kikukucskált összefogdosott szemüveglencséi mögül, szűk ruhája könyörtelenül bevágott a hóna alatt, arcába cuppanósan benyomódott a megrágott, nyirkos papírgalacsin. Szegény Antoanettocska szokása szerint lesöpörte, mint a legyet, és halkán ereszkedett vissza a nyikorgó székre – miután legyőzte a sötétséget, az óceánt, a hóvihart. Ül le, Antonova. Nem tanultál. Megint csak kettes.

Lehet, hogy mindennek az apja volt az oka? Hiszen szegény Antoanettocskának volt apja is, fekete-fehér, simára gyalult, mesteri fakeretben függött a falon, felülről a nem túl jó minőségű üveg kandisukorszerű, zöldes rétege fedte, és hol a déli nap, hol pedig a kusza, metszett függőkkel ellátott, szörnyű ötágú csillár örök fénye áztatta. Így aztán szegény Antoanettocska a falhoz emelve fejét, hajában a rikító kapronszalaggal, áhítatosan matatott a meszelt falon, mivel egészen nagycsoportos óvodás koráig meg volt győződve róla, hogy ez a tüzes, komor arc a hevenyészve odavetett járomcsontokkal, és a démonikus árkokkal a szemek helyén – mindez tényleg az ő papája, egy gonosztevő és sarkkörü pilóta, aki végeérhetetlen kiküldetésben tartózkodik az igazi Északi Fény országában.

A középiskola harmadik osztályára a fotón előtűnt a magas homlok, az enyhén, politikailag korrekt módon kopaszodó foltokkal, a gunyoros, kemény ajkak és a csíkos nyakkendő a lehető leglazábbra kötött, szabadelvű csomóval. A kiküldetés ekkorra már rég hirtelen halállá változott – és a portré sarkát kis fekete szalagocska ékesítette, melyet a nagymama egyik régi kalapjáról fejtett le a mama, és a kép emiatt a kis női holmik egyáltalán nem odailló könynyelmű kacérságát árasztotta magából.

Amikor a szalagocskát belepte a hamuszerű bolyhos por, és megszűnt a gyászra utalni, a tizennégy éves Antoanettocska felmászott a fojtottan feljajduló fotelbe, és határozott mozdulattal levette az apát a falról. A manikűrollóval nem túl gondosan felnyitott keret jóvágású, középkorú férfit engedett látni a kissé zavaros felvételen, aki a párttagokra jellemző, beszédes tokával rendelkezett. A kép hátoldalán a nyomtatott felirat mértéktartóan közölte: „Ju. Ny. Abramov, az Omszki Állami Filharmónia művésze”.

Az északi fény haragosan lobbant fel búcsúzóul a horizonton, egy pillanatra megvilágítva az elpusztult repülőgép maradványait, melyek végleg egygyé váltak a „Színház” márkájú kandisukorhoz hasonlóan áttetsző, örökké fagyott talajjal – és szegény Antoanettocska hüppögve csúsztatva be a szégyentelen fotográfiát az öreg fotel besüppedt ülése és poros karfája közti részbe – mintha csak egy kihalt kisváros kültelki postaládájába dobta volna be. Falura, papácskának, Ju. Ny. Abramovnak.

Mi más maradhatott neki ezek után, mint a könyvek?

A végzés évében szegény Antoanettocska váratlanul, mohón – és környezete számára teljesen érthetetlen módon – lelkesedést mutatott a történelem, kiváltképp pedig a kegyetlen, püderes, szeszélyes tizenennyolcadik század iránt.

„.....És ebben az esetben metszik egymást a szélsőérték pontban” – magyarázta reszelős hangján az aszott matematikatanárnő, igyekezve túlkiabálni a homályos plafonon zümmögő legyet, szegény Antoanettocska pedig leeresztette nedves szemhéjait, melyek mögött apró tűzgömbként érlelődött a palotaforradalom, édesen, pacsulitól és vértől illatozott a karddal szándékosan átszúrt üzenet, és a grófnő elváltozott arccal szaladt a tóhoz. Antonova, térj magadhoz. Már megint alszol az órán! Mit mondtam az előbb? Ismételd ...

De a szenvedély erősebbnek bizonyult szegény Antoanettocskánál. A történelemtanár, a Voltaire gipsz mellszobrához hasonlító, sima arcú, gunyoros öregember volt alighanem az egyetlen a világon, aki kitalálta, miféle fekete csillagok robbannak szét annak az idomtalan, elefántszerű kislánynak a mellkasában a negyedik padban (első sor, hámló ablakpárkány, nap, kifeszített nyárfa az ablak mögött, városi szeméttelap, dél, ezredvég, bánat), és ő aztán mesterként terelgette Antoanettocskát a főiskolás jövődő felé, érthetetlen, édes távlatokat ígérve neki, az olvasótermek síri csöndjét, a becsempészett keksz gránitroppanását, az első publikációt, az utolsó monográfiát, egy zöld lámpát, tisztelgő nekrológot.

A váratlanul láthatóvá vált jövőnek köszönhetően szegény Antoanettocska egy rövid kis időre még valami beteges módon föléledt, mintha egy kéz finoman, ügyesen élesre állította volna az őt körülvevő nyúlós árnyékokat, és a megszokott színtelen üledékből hirtelen előbukkant volna egy teljesen biztos, meleg, sárga téglákkal kikövezett ösvény, mely egy teljesen biztonságosnak látszó, eleven, emberi erdőbe vezetett.

Hirtelen kiderült, hogy Antoanettocska beszélni is tud, türelmetlenül elnyelve a kerek magánhangzókat és a nyálbuborékokat gyenge halszája sarkában. Pénteken történelemből előadást tartok Marie Antoinette-ről, eljössz? A megdöbben osztálytársak – hogy ez a mi elefántunk hirtelen mitől aktivizálta így magát! – egy pillanatra félbeszakították géppuskaropogás-szerű fecsegésüket, megvonták a vállukat, és szegény Antoanettocska sietett is tovább, súlyos csípőivel szétlökődte az ingatag iskolai padokat, kövér lábaival saját félnék árnyékára taposott.

Akkor hát pénteken. Negyvenöt percig élt szegény Antoanettocska, elszabadultan, tűzbe jőve és hangosan nyeldekelve a szavakat. A világ legtragikusabb sorsú királynőjének véres kísértete lassan lebegett a jobb válla mögött, a szemüvege elhomályosult, túlerőltetett torka összeszorult.

Már majdnem befejezte, már csak bizonyos fájdalmasan reszkető pillanatok maradtak hátra, és végül lezuhant a rituális kőkés, és a vászonköpenyes hóhér egyetlen mozdulattal rántotta ki a kosárból a levágott fejet, hogy felmutassa az ujjongó tömegnek. A szörnyű, életetlen kis fej megbillent az erős kézben – és hirtelen kinyitotta megkövült szemhéjait. A szerencsétlen Marie Antoinette feje volt.

Egy percre a csend áthatolhatatlan, fényes selyemsálja borult az osztályra. A szörnyű déli nap kegyetlenül tűzött a poros függönyök mögül, bearanyozta a fiatal nyakakat, a fehér gallérokot, a választékokat a fejeken, az izzó tölgyfaparkettát. A tizenennyolcadik század könyörtelen, pompázatos napja. „Látom a fekete fényt”, mondta a halott Victor Hugo. Ich sterbe. Gondolkodom, tehát haldoklom.

És akkor hirtelen, valahol hátul a számárpadnál, a szemléltetőeszközök porlepte szekrényének környékén, valaki nem bírta tovább, és vékony, nyihogó hangon felvihogott. Egy perc múlva az egész osztály hahotázott. Még a Voltaire-re hasonlító történelemtanár is megadta magát, és lágyan huhogott az osztálynapló mögé rejtve vénecske, porcelánkék száját.

Szegény Antoanettocska érezte, ahogy a nevetés izzadt hulláma fájdalmasan löki meg épp a komszomol-jelvénye alatt – és teljesen gépiesen elmosolyodott. Igazuk volt, természetesen. A történelemnek annyi. Mostantól immár végleg és mindörökre.

„Hát akkor, kislányom, kerülj közelebb a pénzhez – az nyugodtabb lesz” – döntött a mama az almás pirog kerek, ózva sóhajtozó tésztáját nyújtva a konyhaasztalon, és Antoanettocska könyvvitel kurzusokra kezdett járni.

A nagy ország hosszadalmas pusztulása Antoanettocskának csak hasznot hozott – néhány évig egy csőd szélén álló tejkombinátban dolgozott, még néhány év múlva a kombinátot megvette egy élelmes oligarcha. Ekkorra már Antoanettocskából egészen kifogástalan számológép vált – ideális végrehajtó, aki közönyösen viszonyul az összeadásra váró, végtelen fekete számoszlopokhoz.

Mindemellett szegény Antoanettocska nem volt pletykás, és nem szaladt percenként a lépcsőfordulóba nagy szemeket mereszteni és egy cigaretta mellett tárgyalni ki az oligarcha új feleségét – azt a hirtelenszólke, nagyon fiatal babát, aki néha bejött a kombinátba, és susogó selyemtérdeivel gyorsan-gyorsan végigszaladt a folyosókon, kissé ijedt és elképesztően eleven pillantásokat vetve mindenkire. Szegény Antoanettocska nem dohányzott. És megemelték a fizetését. Aztán még egyszer. És – némi idő elteltével – újra.

Ez már több volt, mint elég. Sőt, sok is a jóból. A mama totális és teljesen értelmetlen felújítást csináltatott a lakásban (vizlát, egyszerű, fehérre meszelt falak, és megfeketedett, púpos linóleum az előszobában!), és aztán még élete álmát is megszerezte magának – egy monumentális perzsa-karakül bundát, különleges, örült drága, fürtösen göndörített szőrzettel. Természetesen lehetett volna valami modernebbet is venni, tűzött nyestbundát (mancsokból és textildarabkákból mesterien összeállítva), szürke kecskét, vagy esetleg mosómedvét. Csakhogy a vásárlók szívét igencsak fájdtva, történetesen éppen fekete perzsabundát (másfél ezer kemény szovjet rubel!) hordott a mama üzletének igazgatója is – az a puhaseggű dög, izmos, bulldogszerű pófájával –, és húsz remegő újszülött bárány sorsa ezennel megpecsétlődött.

A bundát a mama jóformán szeptembertől júniusig hordta – bár különösebben nem volt hova mennie benne. A mama üzletét egy gyönyörű tavaszon butikká alakították át, a nem reprezentatív, előregedett személyzetet szélnek eresztették, és most a hatalmas kirakatok mögött – az egyedi ruhák tucatjai közt – kimerülten lebegett egy kis csapat légies szilfid. Kifestett szájuk alig hallható, ózó akcentusában, és abban, ahogy ragadozóként vetették rá magukat minden egyes véletlen látogatóra, volt valami akváriumra emlékeztető, valami halszerű.

Igen. Emiatt a bundát csak a kisbolt nyugdíjas asszonyokkal zsúfolt bejáratáig és az orvosi rendelőig kellett sétáltatni – a mamának szűrt a szíve, ingadozott a vérnyomása. „Ez az átkozott klimax – panaszkodott a sütő ajtajának, ahogy nyögdecselve húzta ki a lángoló kráterből a karajjal teli serpenyőt, és égő, áthevült orcái megremegetek –, ettől a klimaxtól semmilyen életet se lehet már élni... Az a hülye doktornő meg csak azt tudja hajtogatni – koleszterin-koleszterin”.

Nyáron, abban a percben, mikor a nap szíve a legforróbban égett, szegény Antoanettocs-kát felhívták a munkahelyén – az ilyen esetekben valamiért mindig a munkahelyen hívják fel az embert. „Anita Boriszovna? – tudakozódott egy türelmetlen, kissé fémfű hang. – Az ön mamája az ötvenkettes kórházban van. Mit mond? Igen, a szíve. Infarktus.”

A mamát rettenetes forróságban temették. Az ablakhőmérők áttüzesedett higanycsöveiben tehetetlenül olvadozott az eszement Celsius, a bágyadt, poros kuvaszok, szürke, lepedékes nyelvüket lógatva heverték a halott bokrok alatt, és csak azok a csokoládébonbonok voltak kemények, mozdulatlanok, sőt még kissé deresek is, melyeket Antoanettocskának adtak, hogy ossza szét őket emlékül az elcsendesedett gyerekeknek a bejáratnál, mivelhogy ezek a bonbonok is, akárcsak a mama, egész éjjel, egész reggelig a hűtőkamrában feküdtek.

A temető végtelenül nagy volt – hatalmas, ünnepélyes és kopár, akárcsak a város, remeggett a forróságtól cseppfolyóssá vált levegőben, melyben alig hallhatóan csörögtek a koszorúk éles bádoglevelei, és erre az ütemre együtt rázkódtak a szertartásos kisbuszban a szürkés-fekete szaténnal bevont koporsó és az Antoanettocska számára tökéletesen ismeretlen, felpuffadt, kivörösödött, izzadó emberek.

A soron következő holt kereszteződésben a busz élesen lefékezett és felvett a lépcsőjére két sírásót – két jól megtermett, zörgő vitorlavászon nadrágot viselő férfit, testüket szinte átetsző, kemény, rózsaszín haj borította. Egyiküknek, a fiatalabbnak a mellkasát sűrű, vörös, göndör szőr nőtte be, vidáman kacintgatott, és előkapva övéből aprócska mobiltelefonját, azonmód hívogatni kezdett egy bizonyos Ljubuskát, türelmetlenül dobolva hatalmas, meztelen, agyagtól szürke lábával és mély, gyomorból jövő hangon hahotázott, mígnem a másik, szintén mezítlábás, zömök férfi portól ősz gubancos szemöldökkel, szemrehányóan oldalba nem lökte a lapátnyéllal.

Miután a profikra jellemző sajátos eleganciával gyorsan és ügyesen belapátolták a sírt a megkeményedett agyagrögökkel, elégedetten tették el az Antoanettocska tenyérformáját felvevő átizzadt bankjegycsomót, elindultak, katonamódra vállukra véve a naptól folyékony, vakító lapátokat, ráérősen beszélgettek, míg csak végleg bele nem vesztek a kabócaciripeléstől és egy távoli mobiltelefon csörgésétől hangos délibábra – olyan ünnepélyesen és nyugodtan, mintha a lapátélek tüzes glóriáját viselő angyalok lettek volna.

Mögöttük vonultak a többiek is – öreg nénikék a szomszédságból kis, könnyáztatta kenderdöcskéikben, a mama egykori üzletének reménytelenül fiatalosan öltözködő eladónői, ismeretlen férfiak szűk, hátukhoz tapadó műszálas ingekben... Mindannyian sorjában odajárultak a friss hantnál elveszetten tébláboló Antoanettocskához, forró, ragacsos kezükkel szorongatták, hozzányomódtak, szaggatottan felzokogtak, elárasztották őt a felszáradt izzadság, az odakozmált hagyma és az alkoholos együttézés füledt hullámaival, míg el nem tűntek az autóbusz izzó belsejében, melynek – az igazán szerény díjazás fejében – a Styxen keresztül vizsgálja is kellett szállítania őket.

A sírnál csak a naptól kába, kiizzadt Antoanettocska maradt és egy sovány, elszenesedett bácsika, elviselhetetlenül fekete, szúrós gypjúzakóban, melyre Antoanettocskának még csak ránéznie is rettenetes volt. A bácsikát Antoanettocska nem ismerte, pontosabban – egyszerűen nem emlékezett rá, mivel a mama marginális gavallérjait csak az ablak alatti füttytrilláik alapján különböztette meg. A bácsika még mindig a kis táblával ellátott facöveknél térdpelt inogva, vékony hangon vonyított és hatalmas zsebkendőjével folyton törölgette könnytől fénylő gumyszerű arcát és izzó, barna, kopasz fejét.

– Induljon maga is – kérte őt halkán szegény Antoanettocska, mire a bácsika gyorsan, akár egy megijesztett ló, megrázta a fejét, majd hirtelen az összes könny áztatta, gumyszerű ráncával együtt odahúzódott Antoanettocskához: „Mihez kezdünk majd Alecskánk nélkül, leányzó? Hm, leányzó?!” Antoanettocska szó nélkül sarkon fordult, kezével hessegetve el a célt tévesztett megszólításokat, botladozva elindult, hantokon és sírköveken bukducsolva át – el innen, el innen, el innen erről az iszonyú, iszonyú, iszonyú, lehetetlen helyről.

Csak estefelé vergődött vissza az emberek közé – idegenül, csendesen, szemöldökéig belepve a különleges, lágy, szürkés-barna árnyalatú, vékony agyagporréteggel, éppen azzal az árnyalattal, melyet a nagymama követelt magának, amikor Antoanettocska gyerekkorának iparcikk boltjaiban púdert keresett és kizárólag a „Rachel” márka felelt meg neki. De a későbbiekben valamilyen oknál fogva mindinkább az „Ango” krémet árusították – napégés és szepülők ellen –, és a szipogó Antoanettocska elhúzta az elégedetlen nagymamát az élelmeszerűlet jó illatú bejáratához, ahol a légyiszkos üveg félgömbök alatt vöröses lekvárral töltött keksztekercsek vastag hasábjai heverték, és három ragadós tojásbab-káposztácskával díszített, törékeny, omlós kosárcákat lehetett kapni.

Aztán a nagymama meghalt, most pedig a mama is meghalt.

A lakásban kongó üresség fogadta – be se várva Antoanettocskát, a halotti tort megülték. Antoanettocska gépiesen bement a konyhába, álldogált egy darabig – a lemenő nap bokáig érő viszketős fényében –, szemügyre vette a névtelen szomszédok által elmosott edények halmát, a vodkás poharat, tetején a rozskenyér száraz végével, a neki gondosan félretett kis tányér franciasalátát, kolbászt és a kissé zavaros sertéskocsonyát – és ugyanilyen gépiesen bement a szobába, melyet a mama idejében ünnepélyesen „szalon”-nak hívtak. Az öreg fotel a helyén volt. Szegény Antoanettocska maga tiltotta meg, hogy kidobják a szemétkébe. A világ közepe nem mozdult sehova.

Antoanettocska becsúszta a kezét az ülés és a karfa közötti részbe, egy percig kotorászott a morzsák és a megkeményedett almacsutkák között vaksi ujjával, és előhúzta a nemlétből az apja fényképét. „Holnap veszek neked keretet” – ígérte meg, ahogy elmereredett ujjával kisimította a megfakult férfiarcot, észre sem véve, hogy körülötte mindent – a fotelt, a levegőt, a parkettát, őt magát, a fényképet – a temetői agyag finom szürke pora borítja.

Aztán valahogy mégis minden elrendeződött. Mindig kellemetlen persze tudomást szereznni olyan dolgokról, hogy a világon gázszolgáltatás és villanyszámla is létezik, ám Antoanettocska valóságát egész másfajta források táplálták – a könyvek. A kiadottak, a kiadatlanok, a kiadás előtt állók, az elavultak, a nyomdakészek. A szegényes könyvtári polcok elfelejtődtek és felszámolódtak. Szegény Antoanettocska élete immár a nemzeti könyvpiac szívdobbanásaitól függött.

Harmincas éveire Antoanettocska tökéletes titkos gourmand-ná fejlődött – ezalatt irodalmi szenvedélyei a leghóbortosabb módon keveredtek a gasztronómiaiakkal. Kiderült, hogy, mondjuk, Georgij Ivanov csokoládéöntetes profiterollal – egyáltalán nem ugyanaz, mint Georgij Ivanov rozskenyérral és vastag rózsaszín parizer-diszkosszal fogyasztva. A szimbolista feltétlenül sonkás-sajtos melegszendvicset igényeltek, Tanizaki Dzsuniciró vagy Kavabata Jaszunari pedig valamilyen oknál fogva különösen jól csúsztak a kicsi, enyhén sózott uborkákkal. És Antoanettocskának úgy tűnt, hogy már magában a pufók, kis zöldes-fehér, sós testek roppanásában is van valami nem mindennapi választékosság, valami japános.

A profiterolok és más kicsapongások ellenére szegény Antoanettocska nem hízott tovább – akár egy szeszélyes viaszöntvény, mely végül a lehűtött vízbe került. Mintha örökre beledermedt volna saját meghatározhatatlanul egyéni életkorába – és a torz túlkorosból a lehető legátlagosabb irodai banya lett, örökös tweedszoknyában, és ujjenyomatos kerek szemüvegben. Senki se figyelt föl rá, se a munkában, se az utcán – egyszerűen meg se látták, ahogy a járókelők se vesznek tudomást a közlekedési táblák tömör, lakonikus nyelvéről, vagy ahogy azok az emberek, akik nem olvastak Nabokovot, nem veszik észre a lepkeket.

Szegény Antoanettocska olyan lett, mint bárki más. Közönséges tömegképző elemmé vált. És ez olyan volt, mint tetszhalottnak lenni – még elevenen és tiszta tudatállapotban. Vagy még ennél is rosszabb. Mindazonáltal megtanult átélni valami boldogsághoz hasonló érzést – igen, boldogságot! – különösen mikor esténként hazaért a tejúzeméből – két állomás metróval, egy villamosmegálló és aztán tíz perc gyalog –, az elmaradhatatlan betérővel a szupermarketbe, amelyet belülről világítottak meg, akár a karácsonyfadíszeket.

A szupermarketben Antoanettocskát megszokták. KLIENS volt, vagyis kevés dolgot vett, de abból mindig a legjobbat, legdrágábbat, és kizárólag készpénzzel fizetett (márpedig – akármit is mondjanak – semmilyen plasztikkártya nem említhető egy napon a valódi pénz eleven, piszkos melegével). Ráadásul szegény Antoanettocska vastag szemüvege és formátlan csípője nem emelte meg a szegény eladónők adrenalin szintjét, akik kénytelenek voltak éjjel-nappal főni saját irigységük levében.

„A rokfort nem éppen friss – nem ajánlom” – suttozták cinkosan, és Antoanettocska hálásan kapta el ujjait a romlott különlegességről, melyet teljes egészében belepett a kék nemespenész, inkább a savoyai reblochon halványvörös korongocskáját választotta, és szinte megbabonázva tolt tovább a bevásárlókocsiját végig a végtelen polcok, dobozok, a zúgó vitrinek mentén. Mögötte pedig ugyanaz az eladónő teljesen ugyanazzal a szívéllyességgel tukmálta rá a pocsek rokfortot egy másik vevőre – egy ápolt, karcsú csípőjű, pimaszul merész, élénk színű ruhát viselő nőre. És csak az udvarias mosoly mögött húzóódó, alig észrevehető vékony merev jégréteg utalt az alattomos átverésre és a dohányzó helyiségben rövidesen kitörő röhögésre – csajok, én meg nem rásóztam a rokfortot arra a vörös kecskére? Na, arra ott, a fehér Mercivel. Jobb is lesz, ha elhúzol, hülye picca!

A kasszától jobbra volt a könyves stand – igen gyér választékkal egyébként: vad borítókkal és vad címekkel ellátott széteső füzetek, durva színezés, az elmaradhatatlan „Cion bölcseinek jegyzőkönyvei”. De szegény Antoanettocska valahogy beszélő viszonyba került az elkínzott nyugdíjas filológusnővel, aki ezzel a bibliográfiai zagyvasággal kereskedett, és mostanra mindig várta őt valami jó – étvágygerjesztően kemény borítójú Proust, frissen kiadott Cvetajeva-levelezés, vagy – ilyen csodát, Antoanettocska, csak magának! – „Könnyű reggeli a Nekropolisz árnyékában”, vagy valami ilyesmi.

A szupermarket után már csak az volt hátra, hogy – a gondosan felfestett zebrán – egyszerű átkeljen az úttesten, és az este, telve jóízű könyvekkel és könyves nyalánkságokkal, Antoanettocska lábához ereszkedett, odakészítve a házipapucsot is a korgó, meleg, otthonos gyomorhoz.

És ez az este kiegyenlítette a számlát és jóvátett mindent.

Az autó balról ugrott Antoanettocska elé – mellbe lökte a gumik forró bűze –, és az utca zajosan állt föl, hirtelen gyorsan megpördült, még egyszer megpördült, ernyedten megállt, sóhajtott, zavartan lesöpörte bepiszkolódott ruhaujjáról a kis esőáztatta cserjést. A pocsolya

egy szempillantás alatt minden oldalról megtelt az izgatott bémézkodók könyörtelenül kitárt fekete szájával, az autó vezetője, aki teljesen belefeledkezett az átélt sokkba, sehogy se tudta rászáni magát, hogy kikecmeregjen a nyirkos levegőre, és mindegyre csak hideglelősen törölgette belülről a szélvédőt, ami tiszta víz volt, és próbált kivenni valamit az „utcaseprők” sziluettjeinek ritmikus morajlásából.

A hangot – ki tudja, kinek a hanyagsága folytán – valamiért be se kapcsolták, de a szemüveg csodával határos módon épségben a helyén maradt, és szegény Antoanettocska korábban nem tapasztalt, szemcsés élességgel megpillantotta a fehér, alig átnedvesedett dobozkat, melyben a tengerentúli lepkék kövérkés, barnahátú lárváira emlékeztető eklerfánkok voltak. Az egyik lárvára, melyet a legfinomabb csokoládéval vontak be, valaki siettében rálépett, és a lágy, tejszínes töltelék egyenesen a pocsolóba nyomódott – és az esővízben furcsa, olajos, szivárványos foltok úsztak.

Még összekoszolják nekem Sylvia Plath-ot, jutott eszébe gépiesen szegény Antoanettocskanak, ahogy tekintetével a speciálisan az eklerfánkokhoz vásárolt könyvecskét kereste, de a könyvecske nem volt sehol, viszont közel – egyenesen Antoanettocska arcánál – hirtelen feltűnt egy barna, tompaorrú cipő, mely nélkülözte a női kacérság leghalványabb jelét is, viszont erős volt, traktorgumihoz hasonló, bordázott talppal, és tágas belsejében még nem kopt le az izzadságtól a lilás márkajel.

„Hiszen ez az enyém” – döbbsent meg szegény Antoanettocska. És akkor – végre valahára –, váratlanul és minden oldalról megrohanta őt a valódi, eleven élet. Olyan nedvesen csillogó, tisztára mosott és ragyogó volt, hogy úgy tűnt, ha valaki végighúzná rajta nedves ujjait, elragadtatásában még a levegő is felharsanna – olyan volt, mint egy halványkék tejesüveg. Melyet az örökké eleven mama mos a mosogatóban, egy kevés, szürkésbarna pasztát nyomva ki a mosogatószerből a borzas műanyag súrolókorongra, és a mama mozdulataira az üveg hol dühösen jajgat, hol kétségbeesetten sikolt, és átlátszó nedves palacktestében hihetetlen, tündöklően kék, napfényes foltok gyűlnek össze.

Olyanok, amilyenek csak a gyerekkorban léteznek.